עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"ד מהל' נדרים הל"א ופ"ח הל' ג ופ"ג מהל' שבועות הל' ה [ו] סמג לאוין רמב רמג טוש"ע י"ד סי' רלב סעיף ו וסימן רלט סעיף [א] טו:

כו ב מיי' פ"ח מהל' נדרים הלכה [ד] ו סמג שם טור ש"ע י"ד סימן רלב סעיף ז:

כז ג מיי' פ"ג מהלכות שבועות הל' ה סמג לאוין רמח טוש"ע י"ד סי' רלט סעי' א:

כח ד מיי' פ"ח מהלכות נדרים הלכה ו סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רכט סעי' א:

כט ה מיי' וסמג שם טוש"ע י"ד סימן רלג סעיף ח:

ר"ן

מתני' נדרי שגגות וכו'. תרי גווני קתני חדא דבשעת נדרו היה שוגג כגון קונם אם אכלתי אם שתיתי וכו' וקתני נמי שהיה שוגג בשעה שהנדר ראוי לחול ואע"פ שבשעה שיצא מפיו לא היה שוגג וכדקתני שאני אוכל ושאני שותה כלומר דאמר קונם ככר זה עלי אם אני אוכל ואם אני שותה היום ושכח ואכל ושתה °דכיון דנדרא באכילה קמייתא חייל והויא שעתא הוה ליה שוגג כלומר שלא נזכר שיהא תלוי באותה אכילה שום נדר לא חייל נדרא כלל: **וב"ה אומרים אלו ואלו מותרין.** משום דנדר שהותר מקצתו הותר כולו כדאיתא בגמ'. ומותרין אפי' בלא שאלה קאמר כדאמרן °בריש פרקין דכולהו ארבעה נדרים אין צריכין שאלה לחכם. וטעמא דמילתא משום דכיון שאילו היה יודע שאביו או אחיו היו עמהן היה מוציאן מן הכלל ה"ז מוטעה בעיקר הנדר שלא היה דעתו מעולם על אביו וכל שיש בעיקר הנדר טעות אין פיו ולבו שוין ובטל מעלמו ומש"ה בקונם אשתי נהנית לי בעינן שיאמר בפירוש שגנבה את כיסי דאי לא אע"פ שהיה דעתו בשביל כך מ"מ כיון שלהדיר את אשתו נתכוין ליכא טעות בעיקר הנדר אבל כאן שלא נתכוין להדיר את זה מעולם הרי הנדר בטל מאליו: **גמ' כשם שנדרי שגגות מותרות כך שבועות שגגות מותרות.** וה"ה לשבועות זרוזין שרי והכי איתא בירושלמי) תני כשם שנדרי זרוזין מותרין כך שבועות זרוזין מותרין: **היכי דמי שבועות שגגות כגון רב כהנא ורב אסי.** לאו למימרא דלא משכחינן שבועות שגגות אלא בכה"ג דמשכחינן להו דומיא דמתני' אלא לרבותא נקט ליה וכאילו אמר עד היכן שבועות שגגות וכדאמרי' בעלמא (קדושין כח.) עד היכן גלגול שבועה. והוי רבותא לאע"ג דרב כהנא ורב אסי כל חד וחד אמר ליה לחבריה דטעי ולא הבין מאמר רב סד"א דכיון דלא חש ליה ואשתבע לאו שגגה היא ואי תלה בה איסור פירות יהו אסורין קמ"ל: **תנן התם פותחים בשבתות וי"ט וכו'.** מתני' היא לקמן בפ' פותחין (סו.). והא מתני' לא דמיא ממש למתני' דפרקין דאילו במתני' דהכא הנדר בטל מאליו ואילו במתניתין דפותחין נדרא חייל אלא שפותחין לו בכבוד שבתות וי"ט והיינו טעמא משום דבמתניתין איכא טעות בעיקר הנדר שלא נתכוון לאביו מעולם ואילו במתני' בפרק פותחין ליכא למימר הכי שמי שאסר על עצמו בשר ויין שנה אחת יודע הוא שיעברו עליו שבתות וימים טובים הלכך כיון דליכא טעות בעיקר הנדר נדרא חייל אלא שפותחין לו בכבוד שבת ויום טוב בפתח שאילו היה יודע שאסור להתענות בהן לא היה נודר או בחרטה. והא דמייתינן לה הכא לפרושי פלוגתייהו דב"ש וב"ה ולומר דבנדר שהותר מקצתו הותר כולו תליא כי היכי דתליא בהו פלוגתייהו דרבנן ור' עקיבא: **אמר רבה הכל מודים באומר וכו' הייתי אומר כולכם אסורין חוץ מאבא דכולי עלמא כולהון אסורין ואביו מותר.** משום דלא מיקרי כי האי גוונא נדר שהותר מקצתו הותר כולו לפי שכיון שבשעת הנדר אמר כולכם אסורין ועכשיו ג"כ מעמיד דבריו הראשונים לגבי האחרים באותו הלשון ממש שאמר בתחילה אעפ"י שמוציא אביו מן הכלל אפילו הכי אין זה נדר שהותר מקצתו לפי שאביו לא נכנס מעולם במשמעות הנדר ולגבי האחרים הרי הוא אומר כולכם [ס"י שאמר] בתחלה: **לא נחלקו אלא באומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין**

משנה וגמרא

מתני' (א) [א]נדרי שגגות אם אכלתי ואם שתיתי ונזכר שאכל ושתה [ב]שאני אוכל ושאני שותה ושכח ואכל ושתה אמר [ג]קונם אשתי נהנית לי שגנבה את כיסי ושהכתה את בני °ונודע שלא הכתו ונודע שלא גנבה ראה אותן אוכלין תאנים ואמר הרי (א) עליכם קרבן ונמצאו אביו ואחיו והיו עמהן אחרים בש"א הן מותרים ומה שעמהם אסורים ובה"א [ב]אלו ואלו מותרין: **גמ'** ד)°תנא [ג]כשם שנדרי שגגות מותרין כך שבועות שגגות מותרות היכי דמי שבועות שגגות [ה]כגון רב כהנא ורב אסי הדין אמר שבועתא דהכי אמר רב והדין אמר שבועתא דהכי אמר רב דכל חד וחד אדעתא דנפשיה שפיר קמישתבע: ראה אותן אוכלין: [ו]תנן התם פותחין בשבתות ובי"ט בראשונה היו אומרים אותן הימים מותרים ושאר כל הימים אסורים עד שבא רבי עקיבא ולימד °[ד]נדר שהותר מקצתו הותר כלו אמר רבה [ה]דכולי עלמא כל היכא דאמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורין חוץ מאבא דכולהון אסורין ואביו מותר לא נחלקו אלא באומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר ורבא

רש"י

מתני' נדרי שגגות. אמר קונם (ב) כו': **ונזכר שאכל ושתה.** פטור דלנו אונסו דסבר שבאמת נשבע: **וכן ראה אותם אוכלים תאנים ואמר הרי הן עליכם קרבן ונמצאו.** אותן האוכלים שהיה אביו או אחיו היינו נמי נדרי שגגות שאילו היה יודע שהיה אביו או אחיו לא היה מדירן: **או שהיה אוכל עמהן.** עם אביו ועם אחיו (ג) אחרים: **בש"א הן מותרין.** אביו ואחיו בלבד ומה שעמהם אסורים דקסברי נדר שהותר מקצתו לא הותר כולו. וב"ה סברי נדר שהותר מקצתו הותר כולו. ע"כ מפי' רבינו גרשום זצ"ל[י]: **גמ' תנן התם.** בפרק ר"א אומר כו': **פותחין בשבתות וימים טובים.** שאם נדר שלא יאכל כל ימות השנה פותחין לו חרטה כך כלום נדרת על דעת להתענות בשבתות וימים טובים אם (ד) יאמר לאו: **בראשונה היו**(ה). ב"ד של ראשונים אומרים אותן הימים שבתות וי"ט מותרין וכו': **הותר כולו.** וכולן מותרין: **אמר רבה הכל מודים כו'.** אמתני' קאי. כלומר שאם ראה אותם אוכלים תאנים וענבים ואמר הרי הן עליכם קרבן (ו)(כמו שאמר עליהם על כולכם אסורין) ושוב אמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורים חוץ מאבא הואיל ומעיקרא כללן דאמר כולכם כולן אסורים ואביו ואמו מותרין דלא הוי נדר שהותר מקצתו הותר כולו הואיל ואכתי בדיבורו קמא קאי דאמר כולכם: **לא נחלקו אלא כאומר.** תחלה בכלל הרי הם עליכם קרבן ושוב אמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר הואיל ולבסוף פרטן פלוני ופלוני קסברי ב"ה דהו"ל נדר שהותר מקצתו הותר כולו וב"ש סברי כל עיקר לא אמר הותר מקצתו הותר כולו (ז) ח)(הואיל ואכתי אדיבורו קמא קאי דאמר כולכם):

דכ"ע

מסורת הש"ס

א) שבועות כח., ב) נ"א שאני, ג) [לעיל כג:], ד) [שבועות כח: ועי' תוס' קידושין יג, ד"ה כשם], ה) יבמות לג: שבועות כ. לא:, ו) לקמן סו., ז) [המתחיל בדף כג:], ח) רש"א מ"ז, ט) [דף כח.], י) [פ"ג ה"ב],

◆

הגהות הב"ח

(א) במשנה הרי הן עליכם: (ב) רש"י ד"ה נדרי שגגות אמר קונם עלי ככר זו אם אכלתי אם שתיתי הס"ד: (ג) ד"ה או שהיה וכו' ועם אחיו הס"ד ואח"כ מ"ה כ"ש: (ד) ד"ה פותחין וכו' אם אמר לאו הותר הס"ד: (ה) ד"ה בראשונה היו אומרים כ"ד של ראשונים היו אומרים אותן הימים: (ו) ד"ה אמר רבה וכו' כמו שאמר על כולם כולכם אסורין וכו' הואיל וכללן במעיקרא דאמר כולכם: (ז) ד"ה לא נחלקו וכו' הותר כולו הס"ד ואח"כ מ"ה ורבא אמר:

◆

גליון הש"ס

מתני' ונודע שלא הכתו. עי' לעיל דף כג ע"ב בהר"ן ד"ה חוץ מקונם: גמ' תנא כשם שנדרי שגגות. עי' קידושין דף יג ע"א תד"ה כשם: שם נדר שהותר מקצתו. עי' ירושלמי פ"ה דברכות עלה דמתני' מזכירין גבורות גשמים: בהר"ן ד"ה נדרי שגגות כו' דכיון דנדרא וכו'. עי' שבועות דף כח ע"א. ולעיל טו ע"ב בר"ן ד"ה אכל:

◆

מוסף רש"י

נדרי שגגות. כלה, אם אכלתי ואם שתיתי. קונם עלי דבר פלוני אם אכלתי היום והוא סבור שלא אכל ונזכר שאכל, אותו הנדר בטל ומותר באותו דבר (שבועות כח:). שאני אוכל. קונם עלי דבר פלוני אם אני אוכל היום ושכח שבועתו ואכל ושתה, מותר באותו דבר (שם) ולא יתכן לפרש קונם שאני אוכל אלא בענין זה, שתלה דבר אחר באכילה זו כדפרישית, דאי מפרשת קונם שאני אוכל קונם עלי אכילה ושכח ואכל ושתה, מאי מותר איכא למימר, דקתני ארבעה נדרים התירו, הרי כבר עבר על נדרי שוגג, ואי מפרשת התירו פטרוהו מן המלקות, פשיטא מי התרה בו והלא שוגג היה, וכלל דבר אין מותר לשון פטור (שם).

◆

תוספות

נדרי שגגות. קונם כל הפירות שבעולם אם אכלתי ושתיתי היום ונזכר שאכל ושתה פטור שאלמלי היה יודע שאכל לא היה נודר ובעי' פיו ולבו שוין וא"ת לעיל (יד:) דקאמר קונם [עיני] בשינה היום אם אישן למחר אל יישן היום שמא יישן למחר ה"ד אי שכח וישן למחר נדרי שגגות מותרין ובמזיד ליכא למיחש על שיעבור במזיד על נדרו וי"ל מתוך כן דאמרינן בתלויה לאו מזדהר איכא למיחש שמא יישן למחר במזיד: קונם אשתי נהנית לי. פרי"י מיירי דלא משועבד לה: שגנבה כיסי ושהכתה בני. אין לפרש שפירש אם גנבה את כיסו וכן אם הכתה את בנו דא"כ פשיטא דלא חל הנדר: פותחין לאדם בכבוד שבתות וי"ט. כגון שנדר שלא לאכול ושלא לשתות יין שנה אחת ולא נזכר על שבתות וי"ט להוציאם מן הכלל כשבא לישאל על נדרו פותחין לו בכבוד שבתות וי"ט דאמרינן אילו ידעת והיית זכור בשעת הנדר על שבתות וי"ט כלום נדרת עליהם והוא אמר לאו מתירין אותו אף לימי החול כדמסיק במשנה דנדר שהותר מקצתו הותר כולו והותר מקצתו הותר כולו דקאמר בלא התרת חכם אלא הותר מחמת נדר טעות קאמר. ול"נ דהלשון משמע שצריך התרת חכם מדקאמר פותחים אלמא משמע דצריך התרת חכם לכ"ע דודאי צריך התרת חכם ולא דמי למתני' דנמצאו אביו או אחיו דלא צריך שאלה דהתם הנדר בטעות ושגגה גמורה דלא ספדי שפטור בלאו שם איגם קרובים דהא אפשר שפיר בלא אחיו הלכך הרי הוא כאילו אמר בפירוש הרי עליכם פלוני ופלוני אבל הכא שנדר שנה אחת תמימה הכל יודעין שאי אפשר לשנה אחת בלא שבתות ואם כן כשנדר שנה אחת ודאי היה דעתו גם אשבתות וי"ט ולא מצי למימר שטעה כמו במתני' אלא שהוא מתחרט עכשיו על שבתות וי"ט שלא הוציאם מן הכלל הלכך צריך שאלה והתרה גמורה כשאר נדרים: עד שבא ר"ע ולימד נדר כו'. להכי מייתי הך מתני' מקמי פלוגתא דרבה ורבא דפליגי בפלוגתא דשמאי והלל משום דפלוגתא דרבנן ור"ע בהא דפותחין הוי כפלוגתא דב"ש וב"ה דת"ק כב"ש ור"ע כב"ה ולא"ת ות"ק כב"ש וי"ל דלית ליה דלא נחלקו ב"ש וב"ה כדבר זה: אמר רבה דכ"ע כל היכא דאמר אילו הייתי יודע וכו'. מאחר שלא החליף דבריו הראשונים אינו נראה עקירת נדר שמתחלה אמר כולכם והשתא נמי כי שרי לה אמר כולכם לכך לא אמרי' כי הותר מקצתו הותר כולו וה"ה נמי אם מתחלה אמר בפרט כגון לזה ולזה וכלל אביו עמהם וחזר ואמר אילו הייתי יודע שאבי ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורים ואבי מותר מאחר שלא שינה ולא החליף את לשונו אין כאן עקירת נדר ודכ"ע לא אמרינן נדר שהותר מקצתו הותר כולו אליבא דרבה והא דנקט שיקתו בלשון כולכם לישנא דמתני' נקט דלאמר הרי עליכם קרבן: **לא נחלקו אלא.** כשהחליף ושינה את דבריו הראשונים שמתחלה אמר כולכם אסורים ועתה אמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבי מותר והוא הדין אם החליפם בלא אמר שמתחלה אמר לזה ולזה והשתא אמר כולכם דמאחר שהחליפן לכלל ופרט שמתחלה כלל באיסור ופרט בהיתר או נמי פרט באיסור וכלל בהיתר אמרי ב"ה ור"ע מאחר שהחליפן נראה כעוקר נדרו והותר מקצתו הותר כולו וב"ש לא שני ליה ואסרו בתרוייהו:

◆

פירוש הרא"ש

מתני' נדרי שגגות אמר קונם אם אכלתי ואם שתיתי ונזכר שאכל או שתה. ובשעת הנדר היה סבור בודאי שלא אכל ולא שתה ולא היה בדעתו לנדור כלל ולא היה פיו ולבו שוין הלכך לא הוי נדר: **קונם שאני אוכל ושאני שותה ושכח ואכל ושתה.** דבשעה שהנדר יש לו לחול דהיינו בשעה שאכל ושתה או שכח את הנדר ולפי' משבועות דבעינן שיהיה האדם [פי' בשבועה] בשעה שהשבועה חלה עליו יהא זוכר את השבועה: קונם אשתי נהנית לי שגנבה **את** כיסי כו'. היינו נדרי שגגות דכיון שנודע לו שלא גנבה כיסו נמצא שלא היה נודר: **אלו ואלו מותרין.** דנדר שהותר מקצתו הותר כולו דלאו רוצה שיחול נדרו אלא כעין שנדר אותו וכיון שמקצתו היה שוגג נתבטל כולו: **גמ' תנן התם.** משנה היא לקמן בפ' ר"א (דף סו.): **פותחין בשבתות ובי"ט.** כגון אם נדר להתענות שנה ואמרו לו והלא כמה שבתות וי"ט יש בשנה שאין טוב להתענות בהן ואמר לא שמתי אל לבי ולא נזכרתי לשבתות וי"ט ואילו הייתי זכור לא הייתי נודר להתענות בהן אותן הימים מותרין על ידי התרת חכם ולא דמי להך מתני' דשוגג גמור היה על אביו ולא חל הנדר עליו כלל אבל הכא היה לו לידע שאי אפשר לשנה בלא שבתות וי"ט וחל הנדר עליהם כי נדרים חלים על דבר מצוה כדבר הרשות הלכך צריך שאלה: **ושאר כל הימים אסורים.** דלית להו נדר שהותר מקצתו הותר כולו וסברו דלא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה: שהנדר שהותר מקצתו הותר כולו. דכיון שמצא פתח למקצת הנדר אפילו לא נתחרט בשאר הימים בטל כל הנדר: **אמר רבה הכל מודים כו'.** אפלוגתא דב"ש וב"ה דמתני' קאי ומשום דמותיב לקמן מסיפא דהך מתני' מייתי לה הכא ופלוגתא דרבה ורבא שייך נמי אהך מתני': **אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורין חוץ מאבא כו'.** אמתני' קאי דאמר הרי הם עליכם קרבן ואסרן עליהם בכלל לכולם כאחד והשתא נמי קאמר הייתי אומר כולכם אסורין ולא החליף לשון הנדר הלכך לא הורע כח הנדר ולא אמרינן ביה הותר מקצתו הותר כולו והוא הדין אם ראה אותם מרחוק אוכלין ולא ידע שאביו ביניהם והרצה עליהם ואמר לזה ולזה אסורים וחזר ואמר הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר אחרים אסורים כיון שלא החליף דבריו שהנדר והחזירה הכל בלשון פרט: **הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין.** ומתחלה אסרן עליהם בלשון כולכם דכיון שהחליף דבריו הורע כח הנדר וסברי בית הלל דאמרי' הואיל והותר מקצתו הותר כולו והוא הדין נמי אם מתחלה אמר בלשון פרט ולבסוף אמר כולכם ובית שמאי סברי שהכל ענין אחד:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones